

Nr 26

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till investeringar i försvarets fabriksfond m. m.; given Stockholms slott den 5 februari 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 14,5 milj. kr. anvisas för investeringar i försvarets fabriksfond för budgetåret 1965/66. Investeringarna i fonden redovisas enligt en ny ordning som närmare ansluter till vad som gäller för andra statliga affärsverksfonder.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 5 februari 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLM-QVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, *fråga om anslag till investeringar i försvarets fabriksfond m. m.* samt anför därvid följande.

I statsverkspropositionen (bil. 6 s. 366) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk för budgetåret 1965/66 beräkna ett investeringsanslag av 17 milj. kr. Beredningen av denna fråga är nu avslutad och jag anhåller att få redogöra för den närmare.

Fabriksfondens ställning m. m.

Av balansräkningen den 30 juni 1964 för försvarets fabriksfond framgår, att fondens tillgångar (exkl. arméförvaltningens anläggningar) uppgår till sammanlagt 191,8 milj. kr., varav 70,8 milj. kr. belöper på anläggningstillgångar, 86,6 milj. kr. på råvaror, varor i arbete, hel- och halvfabrikat samt återstoden på poster av finansiell art.

Kapitaltillgången uppgick den 30 juni 1964 till 73,2 milj. kr., vilket innebär en ökning under budgetåret 1963/64 med 15,8 milj. kr.

Överskottet för budgetåret 1963/64 uppgick till 7,4 milj. kr. I procent av det i medeltal disponerade kapitalet var överskottet 11,4 under budgetåret 1963/64 mot 10,7 under budgetåret 1962/63.

I följande tabell redovisas de samlade investeringsmedel från riksstaten, som under budgetåret 1963/64 stått till förfogande för försvarets fabriksverk, och den omfattning i vilken de tagits i anspråk.

Investeringsutfall budgetåret 1963/64
(tusental kr.)

Ing. behållning	Anvisade anslag	Medelsförbrukning	Utg. behållning
9 945	35 950	19 129	26 766

Den stora behållningen sammanhänger delvis med att av det investeringsanslag på 15 milj. kr. för teleunderhållsverkstaden i Växjö som anvisades för budgetåret 1963/64 behövde endast 7 650 000 kr. tas i anspråk för aktieteckning i AB Teleunderhåll. Resterande aktieteckning fullgjordes av ett antal svenska aktiebolag, som levererar telemateriel till krigsmakten (jfr prop. 1964: 1 bil. 6 s. 376).

För budgetåret 1964/65 beräknar försvarets fabriksstyrelse en medelsförbrukning på investeringsanslag av 23 409 000 kr. Anslagen uppgår till sammanlagt 17 milj. kr. varför behållningen beräknas minska med 6 409 000 kr.

Fabriksstyrelsens äskanden m. m.

Försvarets fabriksstyrelse (skr. 19/8 1964) hemställer i sina medelsäskanden för nästa budgetår, att sammanlagt 26,2 milj. kr. anvisas för investeringar. Däri innefattas bl. a. förslag om medel för vissa nya anläggningar varom särskilda skrivelser avlåtits (skr. 10/10 och 12/10 1964).

Investeringsprogram

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1963/64—1965/66 med fördelning på objektgrupper.

	Faktisk utgift 1963/64	Beräknad utgift tusental kr.	
		1964/65	1965/66
<i>Större investeringsobjekt¹</i>			
Fabriker	2 325	6 975	16 060
Tvätterier	812	3 100	7 250
Ämbetsbyggnad	3 160	5 041	500
Teleunderhållsverkstad	7 650	—	—
Sa	13 947	15 116	23 810
<i>Övriga investeringar</i>			
Ersättningsanskaffning av maskiner	3 200	4 520	5 900
Smärre investeringsobjekt ²	1 982	3 273	2 270
Sa	5 182	7 793	8 170
Diverse och oförutsett	—	500	500
Totalsumma	19 129	23 409	32 480

¹ Objekt med en total investeringskostnad på 1 milj. kr. och däröver.

² Objekt med en total investeringskostnad understigande 1 milj. kr.

Fabriker

För fabriker har föreslagits 16 060 000 kr., vilket belopp enligt föreliggande planer avses bli fördelat på olika objekt på sätt som framgår av följande tablå.

	Tidigare anmäld kostnad	Total kostnad beräknad 1964	Återstående kostnad 1/7 1965	Därav beräk- nad utgift 1965/66
tusental kr.				
Ammunitionsreservfabrik.....	4 766	4 766	80	80
Experimentverkstad, centrala tor- pedverkstaden, Motala.....	1 180	1 180	50	50
Maskiner för ammunitionstillverk- ning, ammunitionsfabriken, Karls- borg.....	2 250	2 250	600	380
Nitroglycerin-krutfabrik, Åkers krut- bruk.....	2 850	2 900	200	200
Pyroteknisk fabrik, Åkers krutbruk	1 075	1 350	1 050	1 050
Ammunitionssammansättnings- fabrik, Vingåker.....	8 080	10 100	6 900	5 100
Fabrik för raketkrut m. m., Vingåker	—	9 700	9 700	2 800
Lokaler för förstöring (störtning) av ammunition, Vingåker.....	—	4 000	4 000	600
Anläggning för sprängämnespress- ning, Vingåker.....	—	1 300	1 300	700
Utbyggnad av vatten- och elförsörj- ning vid ammunitionsfabriken, Zakrisdal.....	—	1 300	1 300	500
Pjäshylsfabrik vid ammunitionsfab- riken, Zakrisdal.....	—	5 100	5 100	4 600
Sa	20 201	43 946	30 280	16 060

Vad gäller sådana objekt, som redan tidigare anmälts för riksdagen, överensstämmer nu lämnade uppgifter om totalkostnader med tidigare beräknade belopp utom beträffande nitroglycerin-krutfabriken och pyrotekniska fabriken vid Åkers krutfabrik samt ammunitionssammansättningsfabriken i Vingåker, för vilka de tidigare anmälda beloppen ökat med resp. 50 000, 275 000 och 2 020 000 kr. Orsakerna härtill och styrelsens motiveringar för nya objekt redovisas i det följande.

Nitroglycerin-krutfabriken, Åkers krutbruk

Kostnadsökningen är betingad av indexmässig uppräkning av byggnads-kostnaderna med 50 000 kr.

Pyrotekniska fabriken, Åkers krutbruk

Kostnadsökningen på 275 000 kr. i förhållande till den år 1963 beräknade kostnaden beror till större delen på att man tidigare räknade med att ta vissa driftmedel i anspråk, vilket nu av principiella skäl inte anses lämpligt (jfr prop. 1964: 1 s. 383). En del av kostnadsökningen beror på prisstegringar.

Ammunitionssammansättningsfabriken, Vingåker

Kostnaderna för maskinanskaffningen hade ursprungligen beräknats på prisläget den 1 juli 1956. Sedan dess har en viss prisstegring skett. Därtill

kommer att väsentliga förändringar har skett genom att nya produkter och komponenter framkommit, som medfört ökade krav på den produktions-tekniska utrustningen, vilket verkar fördyrande. Den totala kostnadsökningen för maskinanskaffning beräknas uppgå till ca 1 milj. kr. Byggnads-kostnaderna beräknades enligt prisläget den 1 juli 1959 till 6 580 000 kr. Dessa har nu indexmässigt uppräknats och uppgår till 7,6 milj. kr. Totalt blir kostnadsökningen 2 020 000 kr.

Fabrik för raketkrut m. m., Vingåker

Vid Åkers krutbruk bedrivs sedan ett antal år utvecklingsarbete på raketkrutområdet jämte en viss produktion. En stor del av byggnaderna är emellertid i sådant skick att styrelsen ur såväl skyddsteknisk som byggnadsteknisk synpunkt anser sig böra ta avstånd från att de i fortsättningen används för ändamålet. Styrelsen har vid planeringen av den nya ammunitionssammansättningsfabriken i Vingåker utgått från att speciellt sprängfarlig verksamhet efterhand bör sammanföras till det nyförvärvade området i Vingåker, där säkerhetsavstånden är betryggande. För inhämtande av ytterligare upplysningar i ärendet torde få hänvisas till de handlingar som kommer att tillställas riksdagens vederbörande utskott.

De totala kostnaderna för överflyttningen beräknas till 9,7 milj. kr., varav 2,3 milj. kr. avser nyanskaffning av maskiner.

Lokaler för förstöring (störtning) av ammunition i Vingåker

F. n. oskadliggöres en stor del av den ammunition som försvaret måste kassera genom sänkning i insjöar och i havet. Olägenheterna med denna sänkning har påtalats i olika sammanhang, bl. a. i betänkande avgivet av försvarets fiskeskyddsutredning (SOU 1963: 31; jfr prop. 1964: 160 s. 27).

Önskemål har därför framställts, bl. a. från arméförvaltningen, om att i anslutning till den blivande ammunitionssammansättningsfabriken i Vingåker förlägga en särskild avdelning för förstöring (störtning) och demontering samt tillvaratagande av detaljer och material från ammunition. En förläggning till Vingåker är fördelaktig ur flera synpunkter, bl. a. har man där erfaren och med ammunition väl förtrogen personal av olika kategorier och dessutom kan kraven på erforderliga skyddsavstånd tillgodoses.

De totala kostnaderna för den föreslagna nya avdelningen beräknas till 4 milj. kr., varav 500 000 kr. avser maskiner.

Anläggning för sprängämnespressning i Vingåker

För budgetåret 1964/65 har erhållits 300 000 kr. för maskinutrustning avseende sprängämnespressning. De anläggningar, som förut funnits inom verket, har måst utrangeras, beroende på att de varit omoderna och till största delen så förslitna, att produktionen blivit orationell. De lokaler, där

verksamheten försiggått, har också utdömts ur skyddssynpunkt. Tillverkning av sprängämnespressade detaljer har därför under en lång tid legat nere inom fabriksverket. Detta har bl. a. medfört, att verket ej kunnat åtaga sig det önskade krigstillverkningsprogrammet. Sprängämnespressade detaljer ingår i stor utsträckning i de produkter fabriksverket tillverkar. Vid viss ammunitionstillverkning räknar man med att gå över från gjutning till pressning av sprängämnena. Det synes därför lämpligt att inrätta en avdelning för pressning av sprängämnena. För att denna skall få en ur skydds- och produktionssynpunkt lämplig lokalisering bör den förläggas i anslutning till den nya sammansättningsfabriken i Vingåker.

De totala kostnaderna för anläggningen beräknas till 1,3 milj. kr., varav 300 000 kr. avser maskiner, för vilka medel tidigare beräknats.

Utbyggnad av vatten- och elförsörjningen vid ammunitionsfabriken, Zakrisdal

Ammunitionsfabriken Zakrisdal är för sin drift f. n. beroende av leverans av dels industri- och socialvatten från stadens nät, dels kylvatten från egen borrhälsbrunn. Under de närmaste åren kommer förbrukningen av industri- och kylvatten att öka i sådan väsentlig utsträckning, att nuvarande vattentäkter inte räcker till, och då kvaliteten på såväl industri- som kylvatten f. n. inte är tillfredsställande, synes en om- och utbyggnad oundgängligen erforderlig. Därför erfordras ett nytt ytvattenverk vid Vänern. Kostnaderna för detta har i avvaktan på fortsatta undersökningar av Vänervattnets kvalitet preliminärt bedömts till högst 1 milj. kr. Med utgångspunkt i denna summa har styrelsen bedömt det ekonomiskt fördelaktigare för fabriksverket att investera i en egen vattenanläggning för att tillgodose fabriken växande vattenbehov än att köpa vatten från stadens nät.

Viss komplettering av fabriken försörjningsnät för elenergi erfordras härjämte.

Den totala kostnaden för objektet beräknas till 1,3 milj. kr., varav ca 300 000 kr. faller på kompletteringar av elförsörjningen.

Pjäshylsfabrik vid ammunitionsfabriken, Zakrisdal

Överflyttning av pjäshylsfabriken från Karlskronavarvet AB till Zakrisdal beslöts av Kungl. Maj:t den 13 september 1963. Kungl. Maj:t uppdrog genom beslutet åt fabriksstyrelsen att överenskomma med Karlskronavarvet AB om lämplig tidpunkt för överflyttning av fabriken. Styrelsen har träffat en överenskommelse med varvet att överflyttning skall ske senast den 1 juli 1966.

De totala kostnaderna för att förlägga pjäshylsfabriken till Zakrisdal beräknas till 5,1 milj. kr. Av detta belopp faller 4 milj. kr. på maskinsidan och 1,1 milj. kr. på byggnadssidan.

Tvätterier

Om det aktuella läget inom tvätterirörelsen anför styrelsen följande.

Förhandlingar har förts med Jämtlands läns landsting angående tillgodoseendet av tvättbehovet för landstingets sjukvårdsinrättningar inkl. Frösö sjukhus, som år 1967 överföres till landstinget. Tvättinrättningen vid Frösö sjukhus nedlades våren 1964 i samband med att ny panncentral togs i bruk. Tvätten ombesörjes provisoriskt av fabriksverkets tvätter i Ockelbo. Landstingets tvättinrättningar är otillräckliga och hårt slitna. Preliminärt avtal — beroende av Kungl. Maj:ts och landstingets godkännande — har träffats mellan fabriksstyrelsen och landstingets förvaltningsutskott angående uppförande av ett tvätter i Östersund.

Med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag till fabriksstyrelsen att utreda tvättfrågan i målarområdet har förhandlingar förts med samtliga intressenter. Dessa kan leda till att ett samarbete kommer till stånd mellan fabriksverket och Uppsala, Västmanlands och Södermanlands läns landsting. Samarbetet förutsätter, att betydande ny tvättkapacitet skapas inom målarområdet.

Tvätteriet Alingsås, som f. n. är under inkörning, synes få väsentligt större tvättgodsmängder än beräknat, trots att tvätteriet projekterades för en kapacitet av 26,5 ton per dag. Nu tillgängliga uppgifter tyder på att kundernas sammanlagda tvättbehov ökat till ca 35 ton per dag. Preliminära förhandlingar har förts med Jönköpings läns landsting om en eventuell anslutning till tvätteriet med en tvättgodsmängd av ca 16 ton per dag, inkl. tvättbehovet för Ryhovs och Vilhelmsro sjukhus, vilka 1967 överföres till detta landsting. En sådan anslutning nödvändiggör en utbyggnad av tvätteriet, vilket är planerat för en sådan tillbyggnad. I annat fall måste landstingets tvättbehov tillgodoses genom nybyggnad av ett tvätter.

Tvätteriet Ödeshög är i dag fullbelagt. Tvätteriet ombesörjer provisoriskt tvätten för Falbygdens sjukhus, som kommer att överflyttas till Tvätteriet Alingsås, samt för Ryhovs och Vilhelmsro sjukhus, vilkas tvättbehov enligt vad förut nämnts skall lösas tillsammans med Jönköpings läns landstings tvättfrågor. Bortfallet av dessa tvättgodsmängder uppväges dock till fullo av övertagande av tvätt för Birgittas sjukhus i Vadstena, vars tvättinrättning beräknas bli nedlagt 1965, samt av det även i övrigt starkt ökande tvättbehovet inom Östergötlands läns landstingsområde. Den vidare utbyggnaden av landstingets sjukvårdsinrättningar ger nya tvättbehov, som ej kan tillgodoses av tvätteriet. Det militära tvättbehovet inom området ombesörjes f. n. av militära tvättinrättningar i Linköping och Eksjö. Det är rationellt att dessa tvättinrättningar nedlägges, i Linköping främst på grund av svårigheter med ångförsörjningen, i Eksjö på grund av lokalsvårigheter. En utbyggnad av Tvätteriet Ödeshög, alternativt nybyggnad, är nödvändig för att möta det växande tvättbehovet inom området.

Malmöhus läns landsting har begärt att fabriksstyrelsen skall göra en utredning beträffande tillgodoseendet av landstingets tvättbehov för i första hand Hälsingborgsområdet inkl. S:ta Maria sjukhus, som 1967 överföres till landstinget. Tvätteriet Landskrona, som övertogs av fabriksverket redan 1944, har på grund av sin belägenhet i en kulturhistoriskt värdefull byggnad inom Citadell-området i staden inte kunnat i tillräcklig grad moderniseras. Tvätteriet kan ej i längden bibehållas. För båda dessa tvättbehov måste ett tvätter i Skåne nybyggas, då Tvätteriet Lund saknar tomtmark för utbyggnad och arbetskraftstillgången i staden är knapp.

Tvätteriet Långsele är överbelastat samtidigt som Västernorrlands läns landstings tvättgods ökar i rask takt. 1967 överföres Sidsjöns sjukhus — som f. n. har egen tvättinrättning — till landstinget. Preliminära förhandlingar har förts med landstinget angående en ökning av tvättkapaciteten inom länet. Tillkomsten av ett tvätteri i Östersund innebär en tillfällig avlastning av *Tvätteriet Långsele*, men redan omkring 1970 beräknas det bli ofrånkomligt att öka tvätteriets kapacitet.

För tvätterier har upptagits 7,3 milj. kr., vilket belopp är avsett att fördelas på följande objekt.

	Tidigare anmäld kostnad	Total kostnad beräknad 1964	Återstående kostnad 1/7 1965	Därav beräk- nad utgift 1965/66
tusental kr.				
Tvätteriet i Alingsås (maskiner)	4 100	4 100	400	400
Tvätteriet i Umeå	7 150	7 150	5 400	3 950
Nytt tvätteri i Östersund	—	5 500	5 500	2 300
Nytt tvätteri i målarmrådet	—	22 000	22 000	600
Sa	11 250	38 750	33 300	7 250

Vad gäller sådana objekt, som redan tidigare anmälts för riksdagen, överensstämmer nu lämnade uppgifter om totalkostnader med tidigare beräknade belopp. I det följande lämnas motiveringar för de objekt som ej tidigare anmälts för riksdagen.

Nytt tvätteri i Östersund

I skrivelse den 10 oktober 1964 hemställer fabriksstyrelsen att Kungl. Maj:t måtte dels föreslå riksdagen att besluta om uppförande av ett tvätteri i Östersund, dels godkänna ett preliminärt avtal angående samarbete med Jämtlands läns landsting. Styrelsen anför i huvudsak följande.

Förhandlingar mellan fabriksstyrelsen och Jämtlands läns landsting angående samarbete i tvättfrågan upptogs redan 1960. Från landstingets sida meddelades då, att man ur sysselsättningssynpunkt ej var intresserad av samarbete i Långsele men däremot kunde tänka sig samarbete vid ett tvätteri i Östersund, avsett att tillgodose tvättbehoven för landstinget, Frösö sjukhus och de militära förbanden i Östersund.

Efter utredning 1961 meddelade styrelsen landstinget att ett separat tvätteri i Östersund skulle medföra högre investerings- och driftkostnader än en utbyggnad av tvätteriet i Långsele. Fabriksstyrelsen ansåg sig därför icke kunna föreslå överflyttning av det militära tvättgodset till det ifrågasatta tvätteriet i Östersund. Landstinget beslöt därför att bygga ett eget centraltvätteri i Östersund.

Sedan landstinget 1963 frågat om fabriksstyrelsen vore beredd medverka vid centraltvätteriets planering, uppförande och drift gjordes en översyn av

fabriksstyrelsens tidigare utredning. Denna översyn visade dels att landstingets tvättgodsmängd ökat så att tvätteriet borde planeras för en kapacitet av 7 ton per dag i stället för tidigare beräknade 5,4 ton per dag, dels att ändrade förutsättningar gav lägre vatten-, el- och värmekostnader. Båda dessa omständigheter gjorde att de beräknade kostnaderna vid ett tvätterier i Östersund nu låg mycket nära kostnaderna i Långsele.

Det fabriksstyrelsen underställde tvätteriet i Långsele är överbelagt och i behov av en utbyggnad. Denna utbyggnad har uppskjutits i avvaktan på resultatet av förhandlingarna med Jämtlands läns landsting. Preliminära förhandlingar har dock förts med Västernorrlands läns landsting angående detta landstings framtida tvättbehov. Dessa visar att landstingets tvättbehov ökar mera än tidigare beräknats.

Tvätteriet Långsele är ett av fabriksverkets äldsta och från början icke projekterat med tanke på utbyggnad. En större kapacitetsökning skulle därför draga med sig en omfattande omDispositionering av lokalerna och bli oproportionerligt dyrbar. Om tvätteriet däremot avlastas visst tvättgodsb. a. för de militära förbanden i Östersund, kan den återstående behövliga kapacitetsökningen under överskådlig tid åstadkommas genom komplettering av biutrymmen och utbyte av de gamla maskinerna mot modernare och effektivare sådana.

Fabriksstyrelsen har därför med Jämtlands läns landstings förvaltningsutskott träffat avtal om uppförande av ett tvätterier i Östersund. Tvätteriets kapacitet — 7 ton per dag eller 1 750 ton per år — har beräknats motsvara landstingets behov omkring år 1975. Den lediga kapaciteten från starten och under mycket lång tid framåt beräknas utnyttjad för avlastning av Tvätteriet Långsele bl. a. med tvätt för militärförbanden i Östersund.

Enligt avtalet förbinder sig landstinget att anlita det planerade tvätteriet för utförande av i princip all tvätt från landstingets olika institutioner. För de leveranser, som fabriksstyrelsen jämlikt avtalet fullgör, äger styrelsen uppbära ersättning beräknad så, att samtliga med leveranserna förenade kostnader täckes. I den mån landstinget så påfordrar, äger landstinget taga del av räkenskaper och handlingar i övrigt för bedömning av den ersättning, vartill styrelsen jämlikt avtalet är berättigad. Avtalet gäller för en tid av 15 år, räknat från den dag tvätteriet är färdigställt, och förlänges därefter i perioder om 5 år därest uppsägning icke sker av endera parten. Avtalet skall för att bli gällande godkännas av Kungl. Maj:t senast den 30 juni 1965 och av Jämtlands läns landsting före den 1 november 1964.

Beträffande lönsamheten hänvisar fabriksstyrelsen till att landstinget enligt avtalet skall betala styrelsen ersättning för utfört arbete så att alla med leveranserna förenade kostnader täckes (innefattande avskrivningar och förräntning av det investerade kapitalet). För det militära tvättgodset uppstår inga merkostnader. Tvätteriet kostnadsberäknas till totalt 5,5 milj. kr., varav 4,1 milj. kr. för byggnader och 1,4 milj. kr. för maskiner. Under bud-

getåret 1965/66 erfordras för byggnader 1,9 milj. kr. och för maskiner 400 000 kr.

Nytt tvätteri i mälaronrådet

Styrelsen meddelar att den med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag att utreda tvätterifrågan i mälaronrådet fört förhandlingar med samtliga intressenter i området. Förhandlingarna kan leda till att ett samarbete i en första etapp kommer till stånd mellan fabriksverket och Uppsala, Västmanlands och Södermanlands läns landsting. Inom området behövs ny tvättkapacitet för ca 50 ton per dag, vilken uppskattats kosta ca 22 milj. kr. Då förhandlingar pågår och undersökningar om förläggning av verksamheten icke är slutförda, är kostnadsberäkningen mycket preliminär. Fabriksstyrelsen kommer, när förhandlingarna och därav föranledda undersökningar slutförts, att återkomma med definitiva beräkningar och förslag till lokalisering av det nya tvätteriet.

För projektering av byggnader erfordras 600 000 kr. för budgetåret 1965/66.

Ämbetsbyggnad

För den nya ämbetsbyggnaden i Eskilstuna beräknas återstående utgifter till 500 000 kr. enligt följande uppställning.

Tidigare anmäld kostnad	Total kostnad beräknad 1964	Återstående kostnad 1/7 1965	Därav beräknad utgift 1965/66
tusental kr.			
8 700	8 700	500	500

Ämbetsbyggnaden beräknas vara färdig för inflyttning den 1 augusti 1965, då riksdagens beslut om överflyttning av fabriksstyrelsen till Eskilstuna beräknas kunna effektueras.

Ersättningsanskaffning av maskiner

För ersättningsanskaffning av maskiner har upptagits totalt 5,9 milj. kr. vilket belopp avses bli fördelat mellan fabriker och tvätterier på sätt framgår av följande uppställning.

	Tidigare anmäld kostnad	Total kostnad beräknad 1964	Återstående kostnad 1/7 1965	Därav beräknad utgift 1965/66
tusental kr.				
Fabriker.....	3 950	7 450	4 100	4 100
Tvätterier.....	1 800	3 400	1 800	1 800
Sa	5 750	10 850	5 900	5 900

Styrelsen anför i anslutning till den framlagda beräkningen att ersättningsanskaffningarna avser att genom ersättning av förslitna och omoderna maskiner upprätthålla fabrikernas och tvätteriernas produktionsförmåga.

Styrelsen framhåller att det torde kunna diskuteras, huruvida nu tillämpade normer för beräkning av ersättningsanskaffning, som bygger på avskrivning av ursprungligt anskaffningsvärde, för framtiden kan anses tillfredsställande. Den snabba tekniska utvecklingen och den omständigheten, att verket i stigande grad är hänvisat till att ernå beläggning i konkurrens med in- och utländska industrier kommer med stor sannolikhet att skärpa kraven på takten i ersättningsanskaffningarna. Styrelsen hävdar därför att avskrivning på tillgångarnas beräknade återanskaffningsvärde framstår som en väsentlig förutsättning för att bibehålla verkets kapitaltillgångar.

Det ursprungliga anskaffningsvärdet av maskinparken, invärderad i försvarets fabriksfond, är ca 60 milj. kr. Nuanskaffningsvärdet av denna maskinpark beräknas till ca 90 milj. kr.

En snabb utveckling har under många år kännetecknat bearbetningsteknikens alla områden, vilket resulterat i nya produktionsmetoder och produktionsmaskiner. Vid ersättningsanskaffning måste hänsyn tagas till denna utveckling. Mera avancerade maskiner ger möjlighet till större produktion men är betydligt dyrare i anskaffning än de maskiner som ersättes. Till detta kommer fördyring av maskinerna genom förändring av penningvärdet.

Ungefär hälften av maskinparken vid fabrikerna användes för försvarsprodukter inkl. tillverkning för export av sådana produkter samt för civiltillverkningar; vid tvätterierna utnyttjas hela maskinkapaciteten fullt. Återanskaffningsvärdet för den del av maskinparken som utnyttjas är f. n. omkring 50 milj. kr. Om maskinernas genomsnittliga ekonomiska användningstid sättes till 10 år, som är normalt för denna typ av maskiner, fordras i genomsnitt en årlig reinvestering på ca 5 milj. kr. För budgetåret 1965/66 beräknas ersättningsutgifterna uppgå till 5,9 milj. kr.

Smärre investeringsobjekt

För smärre investeringsobjekt (objekt med en total investeringskostnad understigande 1 milj. kr.) har upptagits totalt 2,3 milj. kr., vilket belopp uteslutande avses för fabrikerna såsom framgår av följande uppställning.

	Tidigare anmäld kostnad	Total kostnad beräknad 1964	Återstående kostnad 1/7 1965	Därav beräk- nad utgift 1965/66
tusental kr.				
Fabriker	3 585	5 035	2 670	2 270
Tvätterier	1 350	1 350	—	—
Sa	4 935	6 385	2 670	2 270

Av de nu aktuella objekten har följande tidigare anmälts för riksdagen.

1. Kallhamringsmaskin för Carl Gustafs stads gevärsfaktori
2. Verktygsmaskiner med numerisk styrning
3. Komplettering av maskinparken för civil tillverkning
4. Maskiner för ämnestillverkning
5. Anläggning för röntgenkontroll av robotkomponenter vid ammunitionsfabriken Zakrisdal
6. Provskjutningsanläggning vid ammunitionsfabriken i Karlsborg

Nu lämnade uppgifter om totalkostnaderna för dessa objekt överensstämmer i stort sett med tidigare beräknade belopp.

Följande nya objekt föreslås:

	Beräknad kostnad
1. Utbyggnad av sprängteknisk avdelning vid ammunitionsfabriken Zakrisdal	400 000 kr
2. Provanläggning för finkalibriga vapen vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori	900 000 »

M o t i v

1. I samband med den nu pågående produktionen av 84 mm vapensystem har produktutvecklingen skett även på ammunitionseffekter som komplettering till vapensystemet. Så är fallet med spräng-, lys- och rökgranater. Produktutvecklingen har nu nått så långt att styrelsen beräknar taga upp dessa nya ammunitionstyper i produktion under nästkommande budgetår. Emellertid saknas lokaler för sådana tillverkningar, varför en komplettering av ammunitionsfabriken Zakrisdal erfordras med byggnader för en kostnad av 400 000 kr. budgetåret 1965/66.

2. Anordningarna vid gevärsfaktoriet för provskjutning av vapen för finkalibrig ammunition är f. n. icke tillfredsställande, och styrelsen har i tidigare äskanden upptagit ett belopp av 315 000 kr. för uppförande av nytt skotthus. En del av skjutningarna har varit förlagda till kommunal skjutbana, som emellertid i framtiden icke kommer att stå till förfogande. Önskvärt är därför att det nya skotthuset med skjutbana kommer till utförande på Hugelsta skjutfält. I tidigare etapp för utbyggnad av skjutfältet har vissa administrativa utrymmen och personalutrymmen provisoriskt tillgodosetts genom användande av en äldre barack. Vid utbyggnaden av den nya skjutbanan för finkalibrig ammunition bör personallokalerna få sin definitiva plats i anslutning till skjutcentralen.

Kostnaderna för komplett anläggning för provning av finkalibriga vapen bedömes f. n. uppgå till 900 000 kr.

I avvaktan på resultatet av de förhandlingar, som pågår beträffande tillverkning av vissa handvapen, föreslår styrelsen att bara den del, som är nödvändig för den nuvarande produktionsinriktningen, kommer till utförande under budgetåret 1965/66. Kostnaden härför har beräknats till 500 000 kr.

Diverse och oförutsett

Fabriksstyrelsen föreslår att ett belopp på 500 000 kr. upptages för under budgetåret uppkommande smärre behov av arbeten och anskaffningar.

Yttrande

Överbefälhavaren har intet att erinra mot föreslagna och planerade investeringar i försvarets fabriksfond. Vad gäller förslaget till raketkrutfabrik frambålles bl. a. att fabriksstyrelsen även i fortsättningen bör ha möjlighet att medverka i utvecklingsarbetet på förevarande område. En utbyggnad, som säkerställer denna medverkan, är enligt överbefälhavaren önskvärd. Därvid synes lämpligt att förlägga fabriken till Vingåker.

Departementschefen

Jag vill erinra om att jag i prop. 1964: 1 (bil. 6 s. 376) anförde, att det syntes lämpligt att beträffande investeringarna i försvarets fabriksfond övergå till en ordning som närmare ansluter till vad som gäller för andra statliga affärsverksfonder. Fr. o. m. budgetåret 1965/66 borde därför för försvarets fabriksfond framläggas en investeringsplan rörande fabriksverkets investeringsutgifter, som skulle regleras inom en av Kungl. Maj:t för varje budgetår fastställd ram. Detta uttalande föranledde ingen erinran från riksdagens sida (SU 1964: 4, rskr 4). I överensstämmelse härmed har i prop. 1965: 1 medlen för investeringarna i fabriksfonden för budgetåret 1965/66 preliminärt beräknats under ett samlingsanslag, Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk.

Fr. o. m. budgetåret 1965/66 bör den av mig föreslagna nya ordningen med en av Kungl. Maj:t för varje budgetår fastställd total investeringsram för fabriksverkets investeringsutgifter tillämpas. Samtidigt föreslår jag, att medel för investeringsutgifterna budgetåret 1965/66 uppföres under ett investeringsanslag, Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk. Till detta samlingsanslag bör fr. o. m. budgetåret 1965/66 få överföras förefintliga behållningar på kvarstående investeringsanslag under fabriksfonden, nämligen Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksverk (prop. 1964: 1 bil. 6), Vissa byggnadsarbeten för försvarets fabriksverk (prop. 1964: 1 bil. 6), Ämbetsbyggnad för försvarets fabriksstyrelse (prop. 1964: 1 bil. 6), Teleunderhållsverkstad (prop. 1963: 114) samt Tvätteri i Umeå (prop. 1964: 2 bil. 3).

För nästa budgetår har fabriksstyrelsen föreslagit ett investeringsprogram som upptar en medelsförbrukning av 32,5 milj. kr. De investeringsobjekt som styrelsen redovisar är angelägna för att få till stånd en gynnsam kostnads- och produktivitetsutveckling.

Fabriksverkets karaktär av varuproducerande företagskoncern i fri konkurrens på öppna marknaden med övriga industrier gör att alla möjlighe-

ter till räntabla investeringar som sänker kostnaderna och stärker konkurrenskraften måste tillvaratas. För staten som stor beställare av försvarsmateriel är dessutom fabriksverkets konkurrenskraft betydelsefull som prisreglerande faktor. Enbart existensen av ett rationellt drivet statligt företag inom detta område har en direkt och indirekt prisreglerande effekt genom att det påverkar den enskilda industrien att i möjligaste mån pressa sina kostnader och priser. Vid mitt ställningstagande tillmäter jag här angivna förhållanden avgörande betydelse. Jag är därför beredd att för budgetåret 1965/66 föreslå en investeringsram om 31,6 milj. kr. Detta innebär en ökning med ca 8 milj. kr. i förhållande till den beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår. Därvid har jag räknat med att ersättningsanskaffningen av maskiner skall hålla sig inom det belopp på ca 5 milj. kr., som fabriksstyrelsen f. n. anser vara det genomsnittliga årliga reinvesteringsbehovet.

Anvisade resp. förordade anslagssummor för fabriksfonden samt beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1964/65 och 1965/66 framgår av följande sammanställning.

Anslag och medelsförbrukning budgetåren 1964/65 och 1965/66 (milj. kr.)

Behållning 1.7.1964	Anslag 1964/65	Medelsförbrukning 1964/65	Anslag 1965/66	Medelsförbrukning 1965/66
26,8	17,0	23,4	14,5	31,6

Anslagsbehållningen per den 1 juli 1964 uppgick till ca 26,8 milj. kr. Tillammans med för innevarande budgetår anvisade anslag, 17 milj. kr., utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 43,8 milj. kr. Den nu beräknade medelsförbrukningen under innevarande budgetår uppgår till 23,4 milj. kr. Den vid budgetårets slut förefintliga behållningen kommer därmed att utgöra ca 20,4 milj. kr.

Det för budgetåret 1965/66 upptagna anslagsbeloppet bör i likhet med vad som tillämpas för kommunikationsverken beräknas så, att det jämte förutsedd behållning skall motsvara medelsförbrukningen och därutöver ge en marginal om ca 10 % för att möjliggöra en ökning av investeringsramen, om detta påkallas av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl. Det förordade anslagsbeloppet uppgår till 14,5 milj. kr. Tillsammans med den beräknade till budgetåret 1965/66 ingående behållningen kommer den under samma budgetår tillgängliga anslagssumman att uppgå till ca 34,9 milj. kr. Då medelsförbrukningen beräknas till 31,6 milj. kr. utgör anslagsreserven ca 3,3 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår hur fabriksverkets investeringar på olika ändamål ungefärligt torde komma att fördela sig under nästa budgetår. Sammanställningen visar även den beräknade medelsförbrukningen 1964/65.

	1963/64	1964/65	Styrelsen	1965/66
	Utfall	Beräknat		Dep. chefen
	milj. kr.			
Större investeringsobjekt.....	14,0	15,1	23,8	23,2
Övriga investeringar.....	5,2	7,8	8,2	7,3
Diverse och oförutsett.....	—	0,5	0,5	1,1
Sa	19,2	23,4	32,5	31,6

Av tabellen framgår att ökningen av medelsförbrukningen i förhållande till innevarande budgetår i stort sett hänför sig till större investeringsobjekt. I detta belopp har jag dock icke inkluderat det av fabriksstyrelsen upptagna beloppet för det nya tvätteriet i målarområdet, detta med hänsyn till att kostnadsberäkningen är mycket preliminär och förhandlingarna med berörda landsting ännu inte slutförts. Projektet torde senare — då förhandlingarna slutförts — ånyo få anmälas för Kungl. Maj:t. Beträffande investeringsprogrammet i övrigt må följande anföras.

Den föreslagna raketkrutfabriken i Vingåker är framförallt motiverad av att arbetet på detta område ur säkerhetssynpunkt icke i längden kan bedrivas i de nuvarande lokalerna vid Åkers krutbruk. Det är då rationellt att överflytta verksamheten till nya lokaler i Vingåker där tillfredsställande säkerhetsavstånd finns och driften kan samordnas med den vid sammansättningsfabriken för ammunition.

Fabriksstyrelsen vill sammanföra speciellt sprängfarlig verksamhet till Vingåker, vilket jag med hänsyn till resultatet av de ingående undersökningar som gjordes i samband med lokaliseringen av sammansättningsfabriken till Vingåker anser ändamålsenligt. Det är alltså följdriktigt när fabriksstyrelsen föreslår, att de nya lokalerna för störtning av ammunition och anläggningen för sprängämnespressning också förlägges till Vingåker. Jag vill i detta sammanhang erinra om mitt uttalande i prop. 1964: 160 (s. 27), att fabriksstyrelsen räknar med att störtningens anläggningen för ammunition kommer att få en sådan kapacitet att det framdeles inte kommer att föreligga något behov av att sänka ammunitionen i insjöar.

Överflyttningen av pjäshylsfabriken från Karlskronavarvet AB till fabriksverkets anläggningar i Zakrisdal är i avgörande grad förestavad av beredskapsskäl. Den sker i enlighet med tidigare beslut av riksdagen.

Beträffande det planerade tvätteriet i Östersund har Jämtlands läns landsting nu för sin del godkänt det preliminära avtal som styrelsen träffat med förvaltningsutskottet. Jag tillstyrker fabriksstyrelsens förslag att bygga ett tvätteri i Östersund. Riksdagens bemyndigande att godkänna avtalet med Jämtlands läns landsting bör inhämtas.

I fråga om ersättningsanskaffning av maskiner framhåller fabriksstyrelsen att avskrivning på tillgångarnas beräknade återanskaffningsvärde fram-

står som en väsentlig förutsättning för att bibehålla verkets kapitaltillgångar. Jag vill i detta sammanhang erinra om mitt uttalande i prop. 1963: 1 (s. 282) att jag inte har någon invändning mot tillämpningen av denna princip. Detta föranledde inte någon erinran från riksdagens sida.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna vad jag i det föregående anført rörande investeringsram för försvarets fabriksverk,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ifrågavarande mellan fabriksstyrelsen och Jämtlands läns landsting träffade avtal,

c) till *Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk* för budgetåret 1965/66 under försvarets fabriksfond anvisa ett investeringsanslag av 14 500 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hugo Grimlund